

Belv.], «mes, qui ho sap? què m'acoquina? / vida, fe i coratge tenc», tercer quart S. XIX, Mrn. Aguiló (*Antol. Po.*, 1975, 103; maestr. «acovardar, amilanar» (Ga. Girona, p. 16); *acoquinament, acoquinador*.

ALTRES DERIVATS DE COQUUS amb el sentit pejoratiu. El mateix *coc*, pròpiament 'cuiner', fou un d'ells: val. *coch* «cobarde» [c. 1800, Sanelo, f° 50], i secundàriament «el que sale poco de casa y suele estar mucho a la lumbr», «pegote o persona impertinente que no se aparta de otra» (MGadea), mall. *coc* 'home fluix, sense força', *AlcM*.

Del *princeps coquorum* (exemplificat a dalt) i d'altres frases paraleles com *scelera coquorum, turba coquorum*, molt repetides en boca de predicadors, que el poble, de vegades, no comprengué sinó a mitges, pogué quedar memòria en el mall. *cocòrum* 'conjunt de coses embullades' (c. 1890, *AlcM*), «no s'hi comanen gayre a Déu ni a Sta. Maria per enllestir llibres, i llavè les resulten *cocòrums* llamentables» (AMAlcover, *BDLC* VI, 1910, 168, 300); altrament cf. també s. v. COBERBO, *cobèrmorum, cobèrmoni*. No asseguraré que això hagi obrat en la creació del *cócora* del castellà familiar (per al qual veg. l'article del DCEC), si bé tampoc no descarto que hi hagi tingut alguna influència; de tota manera *encocorar* és derivat d'aquest *cócora* en castellà i també en els catalans que l'han usat, però especialment a Mallorca és versemblant que no ho hagin fet sense influència de *cocòrum*: «En Pasqual! Vaja un llenuga! --- que no saps que l'he engegat? —Què dius? Era un homo tan discret --- —Ja em tenia *encocorat*», PdA. Penya, *IdOr.* I, 85.

Els ll. *coquistro, -ter*, s'usaren també en forma mig-culta catalanitzada en els nostres convents: «encara tingueren altres disputes sobre el *coch* i *coquistro* --- haurien servit, millor que per a monjos, per a 'coquistrans'» del resum que Serra i Vilaró ens dona d'una disputa entre els monjos i l'abat de Banyoles, en els Ss. XVII-XVIII (*Baronies de Pinós i Mat.* III, 199), com a abstracte d'això es formà un b. ll. *coquistria*, que per a les missions que havia de fer el *coquistro* fou mig-catalanitzada com a *cogastria*: en el Lluçanès, a Sta. Eulàlia de Puig-oriol, l'any 1293, entre les servituts a què eren obligats els homes d'un mas, consten les «*cogastris --- et missatgeriis*» id., id. III, 226).

Cosó o *cusó*¹ [c. 1880, *DBal.* i *DAG.*, ací amb cita del vigatà Jaume Collell, de la mateixa data]: «puntillos y *cusons* / per no res cerquen rahons»: el *DAG.* ho dona com a mot de la «Muntanya» per a «ximple, tonto, delicat, efeminat» i mot de Girona per a 'covard'; l'olotí Mrn. Vayreda ho posa, en boca d'una noia de l'Alta Garrotxa, amb el valor de 'curt de geni, apocat' dirint-ho com a retret al seu estimat: «quin mal punt, Déu meu! —exclamava— y tan bé que podíem arribar an això mateix, sense passar per aquell mal trànzit, si no haguessis sigut tu tan *cusó*, ni jo tan bèstia» (*La Puny.* x, 173); ajudarà a precisar el matís i la localització el coneixement dels derivats: «aqueix era el Dick ciutadà, el gos *encusonit* per les carícies excessives d'infants i damiseles» en el

gironí P. Bertrana (*Proses Bàrbares*, 28; i *AlcM*, amb referència a Olot, defineix «perdre el coratge o energia espiritual (Olot), «apocarse, amilanarse»; l'alt-empordanès Pous i Pagès usa *cusoneria* per 'pusillanimitat' (*Quan se fa nosa* I, 86, 104), i el *DAG.* el localitza al Masnou en el sentit de «postura coqueteria» amb la frase «anem, no fem *cosoneries*» reportada per Francesc Matheu.

No podem entrar ací a fons en la debatuda qüestió de l'origen d'aquest mot i els seus parents romànics, però m'inclino a creure que la base *COCIO*, -ONIS, en última instància no és més que un derivat de *COCUS* 'cuiner', 'coquí', ja format en llatí vulgar. De tota manera el mot és evidentment inseparable de l'oc. ant. *cusson*, nominatiu *cutz*,² ja documentat des de c. 1200: en la famosa sàtira de Peire Cardenal, *Li cleric si fan pastor* (segon quart S. XIII), surt dos cops seguits amb el sentit de «coquin, vaurien» (com ja va entendre Rayn. II, 533b): «Li cleric --- quan son en refreitor, / no m'o tenc ad honor / qu' a la taula aissor / vey los *cussós* assir / e primiers s'eschaurzir / --- / pero anc non lai vic / paupre *cussó* mendic / sezer latz qui son ric: / d'aissò los vos esdic» (Appel, *Chr.*, 76.40, 46, amb variants mss. no negligibles) és a dir que primer són «coquins» trapelles, i després el «vaurien» infeliç, pobre i mendicant; un altre trobador del mateix temps ho usa amb un valor semblant («cum si eron trotier o vils *cussós*», Bonifaci de Castelana).³

En tot cas es tracta del mateix mot en la forma de nominatiu o cas recte *cutz* traduït com «villis persona» ja en el *Donat Proensal* (i potser el femení *cussona*, sense definició en las Leys d'Amors tolosanes del S. XIV); en fi encara apareix en el *Jaufré* amb el significat de 'trotter, lacai, servent d'un cavaller malvat': «e Taulat es aissí vengutz, / que-l fai a sos *qussós* liar» (v. 5043); i sembla que ja es troba en la *Cançó de Santa Fe* (princ. S. XI): «lor noms non conven en canczu / fors quand en fabla de *cuczun* / que traitor forun e fellun», que Ant. Thomas tradueix «truand» (v. 574). No va, doncs, ben informat Wartburg (*ZRPh.* LIX, 1939, 304) en afirmar que el mot occità només es troba en textos d'Alvèrnia i els Alps, puix que PCardenal era llenguadocià del Nord i els autors de *Sta. Fe*, del *Jaufré* i de las *Leys* eren del migjorn llenguadocià. Per a la documentació del fr. ant. *coçon* i l'it. (*s*)*cozzone* [S. XIV] ens podem atènyer a les dades dels romanistes que citarem, i afegim-hi encara que un gall. ant. *cochon* apareix com a nom injuriós donat al vilà que fa de cavaller en dos cançoners medievals (*Canç. Vaticana*, 14, i *Col.-Br.*, 1556.27, cantiga del lleonès F. Soarez de Quíñones, *RLus.* XIII, 331), com sigui que en aqueixos textos sovint la grafia *ch* val per *ç*.⁴

El mot romànic sembla trobar ja algun antecedent en llatí vulgar, almenys hi ha un *cocio* en Petroni (xiv, 7; xv, 4 i 8), on sembla tenir el sentit de 'revededor', però el context mostra que es tracta de venedors d'un mercat públic de coses de provenença tèrbola i suspecta, com peces de roba robades: això ens